ورتالىقتىڭ ەكولوگيالىق ورتانى قورعاۋدى قۇزاۋ ـ تەكسەرۋى جالعاسۋدا

ورتالىق ەكولوگيالىق ورتانى قورعاۋدى قۇزاۋ ـ تەكسەرۋ 5 ـ گرۋپپاسى اۆتونوميالى رايوننىڭ بىتىرۋىنە وتكىزگەن 1 ـ توپتان 26 ـ توپقا دەيىنگى ارىز ـ ارمان ىستەرىنىڭ 872سى ءبىتىرىلدى

انار بولات \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ءتىلشىسى **ۋاڭ يايۇن**

4 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنى ۇرىمجىدەن حابارلايدى. اۆتونوميالى رايوننىڭ 2 ـ كەزەكتى ورتالىقتىڭ ەكولوگيالىق ورتانى قورعاۋدى، قۇزاۋ ـ تەكسەرۋدى قاماتاماسىز ەتۋ بويىنشا سايكەستىرۋ، بايلانىس جاساۋ قىزمەت گرۋپپاسىنان ۇعىسۋىمىزشا، 4 ـ ايدىڭ 28 ـ كۇنىنە دەيىن ورتالىق ەكولوگيالىق ورتانى قورعاۋدى قۇزاۋ ـ تەكسەرۋ 5 ـ گرۋپپاسى اۆتونوميالى رايوننىڭ بىتىرۋىنە وتكىزگەن 1 ـ توپتان 26 ـ توپقا دەيىنگى 1343 ارىز ـ ارمان ىستەرىنىڭ (بيڭتۋان قامتىلمايدى) 872سى بىتىرىلگەن، 471ى كەزەڭدىك بىتىرىلگەن.

ورتالىق ەكولوگيالىق ورتانى قورعاۋدى قۇزاۋ ـ تەكسەرۋ 5 ـ گرۋپپاسى رايونىمىزعا جايعاسقانان بەرى اۆتونوميالى رايونداعى ءار دارەجەلى، ءار قايسى تاراۋلار، ءار قايسى ورىندار ماسەلەنى باعدار ەتۋگە تاباندى بولىپ، "ماسەلەنىڭ شەشىلۋىن، بۇقارانىڭ رازى بولۋىن" قىزمەت وزەگى ەتىپ، ارىز ـ ارمان ىسىمەن اشكەرەلەنگەن ەكولوگيالىق ورتاعا ساياتىن ماسەلەلەردى ويداعىداي ءبىر جاقتى ەتىپ، ويداعىداي شەشۋمەن بىرگە، بىرەۋى ارقىلى وزگەسىن تۇسپالداۋعا تاباندى بولىپ، ۇقساس ماسەلەلەردى تۇگەلدەي ويداعىداي شەشىپ، تياناقتاندىرۋدىڭ، رەتتەۋ ـ تۇزەتۋدىڭ ءىس جۇزىندىك ناتيجەلەرى ارقىلى ءار ۇلت بۇقاراسىنىڭ تابىس سەزىمىن، باقىت سەزىمىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتتى.

ۇعىسۋعا قاراعاندا، قازىرگە دەيىن اۆتونوميالى رايون قابىلداعان 1343 ارىز ـ ارمان ىستەرىنىڭ ىشىندە 303 ورىنعا رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ بۇيرىعى بەرىلگەن، 96 ورىنعا دەلو تۇرعىزىلىپ جازا بەرىلىپ، 3 ءىس دەلو تۇرعىزىلىپ تەكسەرىلىپ 27 ادامدى شاقىرىپ اڭگىمەلەسىپ، 20 ادام جاۋاپقا تارتىلعان.

(باسى 1 ـ بەتتە)

8 جىلدىڭ الدىنداعى سول كۇنگى تۇستەن كەيىن شينجياڭ جەمىس شارۋاشىلىعى توبىنىڭ القا باسشىسى يۋان جىنتيڭنىڭ جادىندا ۇشپەستەي تاڭبالانىپ قالدى. "باس شۇجيدىڭ ىقىلاستى تاپسىرماسىن ەستە بەرىك ساقتاپ، 'شينجياڭنىڭ ەرەكشە بايلىعىن ونان ارى ويداعىداي اشۋدى' ءار قاشان جادىمىزدان شىعارمايمىز، ءبىزدىڭ تولا بويىمىزدى كۇش ـ قايرات كەرنەپ تۇر".

8 جىلدان بەرى، شينجياڭ جەمىس شارۋاشىلىعى توبى باستاۋشى كاسىپورىننىڭ جەتەكتەۋ رولىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، شينجياڭنىڭ ەرەكشە اۋىل شارۋاشىلىعى ونىمدەرىنىڭ شينجياڭ اۋماعىنداعى ساتىپ الۋ تورى، شينجياڭ سىرتىندا ساتۋ تورى سىندى "ەكى تور" قۇرىلىسىن بار كۇشپەن ىلگەرىلەتىپ، رايونىمىزدىڭ ەرەكشە جەمىس ورمان شارۋاشىلىعىنىڭ كولەمدەنىپ، كاسىپ سالالانىپ، ماركالانىپ دامۋىن پارمەندى ىلگەرىلەتتى. "ەكى تور" قۇرىلىسى ارقىلى كاسىپورىننىڭ جالپىلىق قۋاتى تىڭ ساتىعا كوتەرىلدى.

شينجياڭ جەمىس شارۋاشىلىعى توبىنىڭ دامۋىنا مەڭزەس، ەرەكشە جەمىس ورمان شارۋاشىلىعى شينجياڭ شارۋالارىنىڭ كىرىسىن ارتتىرۋىن جەبەيتىن ماڭىزدى تىرەكتى كاسىپ سالالارىنىڭ بىرىنە اينالىپ ۇلگەردى.

دارا بايلىق ارتىقشىلىعى مەن وزگەرىلىك ورنى باسىمدىعى شينجياڭنىڭ ەرەكشەلىككە، باسىمدىققا يە كاسىپ سالالارىن دامىتۋ جولىمەن جۇرۋدەگى "جول تاعانىن" بەكەمدەدى.

"جۇڭگونىڭ الاقات مەكەنى" جىڭ اۋدانىندا، ۇلعايعان، الۋەتتەنگەن الاقات كاسىپ سالاسى ساياحات كاسىبىن دامۋعا جەتەكتەپ، سول جەردە ەگىمشىلىك، ءوندىرىس، وڭدەۋ، ساتۋ، سەيىل ـ سەرۋەن ساياحاتىن ءبىر تۇلعالاندىرعان ءۇش كاسىپتىڭ توعىسا دامۋىنىڭ جاڭا ۇلگىسىن قالىپتاستىردى.

"شالان قالاسى" دەگەن ادەمى اتقا يە ماكىت اۋدانى بازاردى باعدار ەتىپ، وزگەرىلىك ورنالاسىمعا، كولەمدەنگەن وندىرىسكە يە شالان شارۋاشىلىعىن دامىتۋدىڭ جاڭا جۇلگەسىن ورناتۋعا قۇلشىندى.

…

پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى، استىقتى ورنىقتىرۋدى، ماقتانى ساپالاندىرۋدى، جەمىس شارۋاشىلىعىن اۋقىمداندىرۋدى، مال شارۋاشىلىعىن وركەندەتۋدى، ەرەكشە شارۋاشىلىقتى جەبەۋدى ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتۋ ارقىلى شينجياڭ ءبيدايدى نەگىز ەتكەن استىق شارۋاشىلىعى كاسىپ سالاسى بەلدەۋىن، تيانشان تاۋىنىڭ سولتۇستىك بوكتەرى مال شارۋاشىلىعى كاسىپ سالاسىن دامىتۋ اۋماعىن جانە وڭتۇستىك شينجياڭ ەرەكشە ءۇي قۇستارى باعىمشىلىعى اۋماعىن، ەرەكشە جەمىس ورمانى باستى ءوندىرىس اۋماعىن جەتىلدىردى، مەملەكەت بويىنشا ەڭ ۇلكەن ساپالى تاۋار ماقتا بازاسىن قۇرىپ شىقتى، باسىمدىقتى، ەرەكشەلىككە يە كاسىپ سالالارىنىڭ تاعانى نەگىزىنەن قالىپتاسىپ بولدى.

ءبىر ونەر بولسا، قايدا بولسا دا تىرشىلىك ەتە الادى.

شالان قىستاعى، جاڭعاق قىستاعى، الاقات قىستاعى… بۇگىنگى تاڭدا شينجياڭدا "ءبىر قىستاقتا ءبىر ءونىم" مەملەكەتتىك ۇلگى قىستاق ـ قالاشىقتارىنان جالپى 100دەن استامى قۇرىلعان. جەر ـ جەر وزگەرىلىك باسىمدىققا يە بايلىققا ارقا سۇيەپ، ەرەكشە كاسىپ سالالارى شوعىرىن بەلسەنە قالىپتاستىرىپ، اۋىل شارۋاشىلىعى ونىمدەرىنىڭ ساپالىق ونىمدىلىگى مەن باسەكە قابىلەتىن جوعارىلاتىپ، ەگىنشى ـ مالشىلاردى كىرىستەرىن ۇزدىكسىز ارتتىرۋعا، بايۋعا ءونىمدى جەتەكتەدى.

عىلىم ـ تەحنيكا قاناتىن سەرمەپ، تىزبەكتى كۇشەيتتى

4 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى شينجياڭ جەمىس شارۋاشىلىعى توبىنىڭ ماكىت اۋدانى گوشۋ ەكولوگيالىق اۋىل شارۋاشىلىعى قامداۋ تىزبەگى شەكتى سەرىكتەستىگىندە اۆتوماتتى ءوندىرىس جەلىلەرى جوعارى ونىمدىلىكپەن جۇمىس ىستەپ جاتتى. العاشقى سۇرىپتاۋ، جەمىستەردى جۋۋ، تاڭداۋ، قۇرعاتۋ، سورتقا ءبولۋ سياقتى بۋىندارداعى كەيىن، شاڭ ـ توپىراق باسقان شالاندار ادەمى قوراپتالعان ونىمدەرگە اينالدى.

"وسى بىرنەشە جىلدا، ءبىز 90نان استام وزىق ءوندىرىس جەلىسىن ەنگىزىپ، جاڭادان قۇرىپ، جاس كۇيىندە ساقتاۋ، جەمىستەردى وڭدەۋ، ساپاسىن مەڭگەرۋ، قامداۋ تىزبەگىن باسقارۋ سياقتى تۇتاس كاسىپ سالاسى تىزبەگىنىڭ عىلىم ـ تەحنيكالىق جەتىستىكتەرىن قولدانۋدى، كادەگە جاراتۋدى زور كۇشپەن اتقارىپ، ءونىم ساپاسى مەن بازارداعى باسەكەلىك قۋاتى زور كولەمدە ارتتى"، ـ دەيدى يۋان جىنتيڭ.

ەرەكشە، باسىمدىققا يە كاسىپ سالالارىن جەتىلدىرۋ، زورايتۋ ءۇشىن، ءسوز جوق، دامۋدىڭ جاڭا جارىس جولىن ءدال تاۋىپ، جاساماپازدىق قۋاتى كۇشتى، كاسىپ سالاسى تىزبەگى تولىق، جاسىل ارقاۋى جەتكىلىكتى، حاۋىپسىزدىگىن مەڭگەرۋگە بولاتىن، اۋىل شارۋاشىلىعىمەن بىرلەسۋى، اۋىل شارۋاشىلىعىن جەتەكتەۋى تىعىز اۋىل شارۋاشىلىعى تۇتاس كاسىپ سالاسى تىزبەگىن تۇلعالاپ، 1 ـ كاسىپ سالاسىنىڭ ارى قاراي ۇزارۋىن، 2 ـ كاسىپ سالاسىنىڭ ەكى باسىنىڭ ۇلاسۋىن، 3 ـ كاسىپ سالاسىنىڭ جوعارى دەڭگەيگە بەتتەۋىن جەبەۋ كەرەك.

شينجياڭدا عىلىم ـ تەحنيكادا جاڭالىق اشۋ ارقىلى كاسىپ سالاسىنىڭ بۋىنتىقتارىن بۇزىپ، تۇتاس كاسىپ سالاسى تىزبەگىنىڭ قۇنىن ارتتىرىپ، بىرگە يگىلىكتەنۋدى جۇزەگە اسىرۋ حيكايالارى ءار كۇنى بولىپ جاتىر.

تيانشاننىڭ وڭتۇستىگىندەگى يانجي ويپاتىندا بۇكىل شينجياڭدا وڭدەلەتىن قىزاناقتىڭ 20%ى وسەدى، كاسىپ سالاسى تىزبەگىندە وڭدەۋدەن قالعان قىزاناق قالدىعى جاراقسىز زاتتى اسىلعا اينالدىرۋ بارىسىن باسىپ وتتى. شينجياڭ حوڭفان بيولوگيالىق عىلىم ـ تەحنيكا شەكتى سەرىكتەستىگى "كومىرتەگى قوس توتىعى توتەنشە كريزيستىك سۇيىقتىعىمەن قىزاناق ەريترينىن ەكستراكتسيالاۋ تەحنيكاسىنان" پايدالانىپ، ءار جىلى 3000 تەكشەمەتردەن استام قىزاناق قابىق قالدىقتارىن قىزاناق ەريترينى جۇمساق كاپسۋلاسىنا اينالدىردى.

شاراپ اشىتىلاتىن ءجۇزىم شارۋاشىلىعىندا "ءونىم، ماركا، ولشەم" سىندى ءۇش باسقىشپەن ءجۇرۋ ستراتەگياسىنان كوز جازباعان باينعولين موڭعۇل اۆتونوميالى وبلىسى جاڭا سورتتى، جاڭا تەحنيكانى ەنگىزۋ مەن جاقسارتۋدان باستاپ كىرىسىپ، جۇيەلەستىرىلگەن عىلىم ـ تەحنيكالىق جاڭالىق اشىپ، ءونىمنىڭ عىلىم ـ تەحنيكالىق قامتىمىن قۇلشىنا جوعارىلاتىپ، عىلىم ـ تەحنيكادا ۇلگى كورسەتۋ اۋماعى، مايسا جەتىلدىرۋ اۋماعى، سورتتى تۇقىم اۋماعى، ەگۋدەن ۇلگى كورسەتۋ اۋماعى ءبىر تۇلعالاندىرىلعان ءجۇزىم عىلىم ـ تەحنيكاسىنان ۇلگى كورسەتۋ باقشاسىن جوعارى ولشەممەن قۇردى.

"جەمىستەردىڭ حوش ءيىسى اڭقىدى"، "بالمۇزداق ەرىدى"، "تسيتروس جەمىسى قىزىقتىردى" … ەكوليانشا قوراپتالعان سالقىن ايران بازارعا بويلادى، شينجياڭ تيانرۇن ءسۇت شارۋاشىلىعى جارنا شەكتى سەرىكتەستىگى ايىرماشىلىقتاندىرىپ دامىتۋ جولى جەلىسىنە تاباندى بولىپ، جاڭا ونىمدەردى عىلىم ـ تەحنيكا ارقىلى زەرتتەۋ ـ اشۋ ۇسىنىلىمىن ۇزدىكسىز ارتتىرىپ، ءىس جۇزىندىك ارەكەتتەرى ارقىلى شينجياڭ ءسۇت شارۋاشىلىعىنىڭ گۇلدەنۋىن ىلگەرىلەتتى.

…

ەرەكشە كاسىپ سالاسى + جاڭالىق اشۋ — دامۋدىڭ جاڭا كەڭىستىگىن اشتى. "ەرەكشەلەندىرۋدەن" "كەمەلدەندىرۋگە" دەيىنگى بۇرىلىس، "ەرەكشە" مەن "جاسىلدىڭ" سايكەستىرىلۋى شينجياڭنىڭ ەرەكشە كاسىپ سالاسىندا جاپپاي اۋقىمعا اينالدى.

جوعارى ساپالى دامۋدىڭ ىرگەتاسىن بەكەمدەدى

كوكتەمگى شينجياڭ، قاشاندا ادامدى قۋانىشقا بولەيدى.

4 ـ ايدىڭ باسىندا، اۋىل شارۋاشىلىعى، اۋىل ـ قىستاق مينيسترلىگىنىڭ رەسمي سايتى بۇكىل ەلدەگى "2022 ـ جىلعى باسىمدىققا يە، ەرەكشە كاسىپ سالالارىن شوعىرلى قۇرۋ ءتىزىمى" بويىنشا 40 ءتىزىمدى جاريالادى، اۆتونوميالى رايوننىڭ قوڭىر سيىر شارۋاشىلىعى شوعىرى، اۆتونوميالى رايوننىڭ ماقتا كاسىپ سالاسى شوعىرى جانە شينجياڭ ءوندىرىس ـ قۇرىلىس بيڭتۋانىنىڭ ماقتا كاسىپ سالاسى شوعىرى تاڭدالدى.

كاسىپ سالاسى دامۋىنىڭ ماڭىزدى ۇيىمداسۋ فورماسى رەتىندە، كاسىپ سالاسى شوعىرى ءوڭىر ەكونوميكاسىن دامىتاتىن، كاسىپ سالاسىنىڭ باسەكەلىك قۋاتىن جوعارىلاتاتىن، قارىشتاپ دامۋدى جۇزەگە اسىراتىن ماڭىزدى تاسىلگە اينالدى.

كاسىپ سالاسى كوركەيسە شينجياڭ كوركەيەدى. شينجياڭنىڭ بايلىق ارتىقشىلىعى وزگەشە، قامتىلعان ەكونوميكالىق ونىمدىلىگى وراسان زور، كاسىپ سالاسىنىڭ دامۋ كەلەشەگى كەڭ. ەكونوميكانىڭ جوعارى ساپالى دامۋى نىساناسىن جۇزەگە اسىرۋ ءۇشىن، ءسوز جوق، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ شينجياڭدا قىزمەت تەكسەرگەندەگى ماڭىزدى ءسوزىنىڭ رۋحىن بۇلجىتپاستان دايەكتىلەندىرىپ، تياناقتاندىرىپ، جاڭا ءداۋىر، جاڭا ەكونوميكا، جاڭا كاسىپ كۇيى مەن شينجياڭنىڭ بايلىق ارتىقشىلىعىن تياناق ەتىپ، ەرەكشە، باسىمدىققا يە كاسىپ سالالارىن جەتىلدىرىپ، زورايتىپ، سالىستىرمالى باسىمدىقتى دامۋدىڭ باسىمدىعىنا اينالدىرۋ كەرەك.

بيىلعى اۆتونوميالى رايوننىڭ ۇكىمەت قىزمەتىنەن بايانداماسىندا باسىمدىققا يە كاسىپ سالالارىن جەتىلدىرىپ، زورايتىپ، شينجياڭ ەرەكشەلىگىنە يە، ءار ۇلت بۇقاراسىنا تيىمدىلىك جەتكىزەتىن، جوعارى ساپالى دامۋعا تىرەك بولاتىن وسى زامانعى كاسىپ سالاسى جۇيەسىن جەدەل ورناتۋ كەرەكتىگى العا قويىلدى. مۇنىڭ ىشىندە "ءجۇزىم شارابى، ءسۇت ونىمدەرى، جىلقى شارۋاشىلىعى، ۇلتتىق ءدارى ـ دارمەك سياقتى ەرەكشە كاسىپ سالالارىنىڭ دامۋىن بەلسەنە ىلگەرىلەتىپ، تانىمالى ماركا تۇلعالاپ، كاسىپ سالاسى باسىمدىعىن قالىپتاستىرىپ، جۇمىستاندىرۋ ارناسىن ۇزدىكسىز كەڭەيتىپ، ءار ۇلت بۇقاراسىن ۇزدىكسىز ورنىقتى تۇردە كىرىستەرىن ارتتىرۋعا جەتەكتەۋ" ايرىقشا اتاپ ءوتىلدى.

تاياۋدا عانا اۆتونوميالى رايون «شينجياڭنىڭ جىلقى شارۋاشىلىعىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن جەدەلدەتۋ جونىندەگى پىكىردى» شىعارىپ، جىلقى شارۋاشىلىعىنىڭ تۇتاس تىزبەك بويىنشا جەتىلۋىن، دامۋىن ءتۇيىندى تۇردە ىلگەرىلەتتى، 2030 ـ جىلعا بارعاندا، جىلقى شارۋاشىلىعى تۇتاس كاسىپ تىزبەگىنىڭ ءونىم قۇنىن 22 ميلليارد يۋاننان اسىرۋعا كۇش سالادى.

تاعى دا تاياۋدا عانا، "يۋەماۋشيڭ" كاسىپ سالاسىن ءتۇيىلستىرۋ تۇعىرىنىڭ ىلگەرىلەتۋىمەن گۋاڭجوۋ ءدارى ـ دارمەك توبى شەكتى سەرىكتەستىگى التاي ايماعىمەن جاپپاي ستراتەگيالىق سەلبەستىك كەلىسىمىنە قول قويىستى. العاش تياناقتانعان نىسان قابا اۋدانىندا 10 مىڭ مۇلىك بادلانگىن ەگىمشىلىك بازاسىن سالۋ.

گۋاڭجوۋ ءدارى ـ دارمەك توبى پارتكومىنىڭ شۋجيى، القا باستىعى لي چۇيۋان مىنانى ءبىلدىردى: "بولاشاقتا گۋاڭجوۋ ءدارى ـ دارمەك توبى تاعى شينجياڭمەن ءتۇيىلسۋدى، بايلانىس جاساۋدى كۇشەيتىپ، شىرعاناق سالاماتتىق ونىمدەرى، جۇڭگو دارىگەرلىگى ۇلتتىق ءدارى ـ دارمەكتەرى، ءدارى ـ دارمەك جاساۋ، تولايىم ساتۋ، بولشەك ساتۋ، سالاماتتىق ءۇشىن كۇتىنۋ كاسىپ سالاسى سياقتىلاردى ارقاۋ ەتىپ، شينجياڭمەن كوپ سالالى، كوپ دەڭگەيلى سەلبەستىكتى تەرەڭدەتىپ، شينجياڭ ەكونوميكاسىنىڭ، قوعامىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىنا دەم بەرەدى".

كاسىپ سالاسى تىزبەگىن كۇشەيتكەن، كاسىپ سالالاندىرۋدى ىلگەرىلەتكەن شينجياڭنىڭ ەرەكشە كاسىپ سالالارى جاڭا ءبىر كەزەكتى دەڭگەيىن كوتەرۋ ساپارىن باستادى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

كاسىپ سالاسىنا ءبولىپ قاراعاندا، ونەركاسىپتىڭ 40 كاسىپ سالاسى ۇلكەن تۇرىندە 27 كاسىپتىڭ ارتقان قۇنى بىلتىرعى سايكەس مەزگىلدەگىدەن ارتىپ، 67.5%تى يەلەگەن، 13 كاسىپتىڭ ارتقان قۇنى تومەندەپ، 32.5%تى يەلەگەن. 10 نەگىزگى كاسىپتىڭ ىشىندە تابيعي شيكى مۇناي الۋ، كومىر قازۋ جانە مەتاللويد كەن ونىمدەرىنەن جاسالعان بۇيىمدار كاسىبى (كوپ كريستالدى كرەمني) سىندى ءۇش كاسىپتە كولەمنەن جوعارى ونەركاسىپتىڭ 4.6 پايىز ارتۋىن جەبەگەن.

ٴبىرىنشى ماۋسىمدا رايونىمىزدىڭ سۇرىپتاۋسىز كومىر ءونىم مولشەرى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 29.4% ارتىپ، ارتتۋ جىلدامدىعى 20 جىلدان بەرگى ماۋسىمدىق ارتتۋداعى ەڭ بەلەستى جاراتىپ، كومىر قازۋ مەن جۋىپ سۇرىپتاۋ كاسىبى ارتقان قۇنىنىڭ 33.3% ارتۋىن جەبەگەن. شيكى مۇناي ءونىم مولشەرى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 9.6% ارتسا، تابيعي گاز ءونىم مولشەرى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 8.6% ارتقان. شيكى مۇناي ءونىم مولشەرى، ناق ارتتۋ مولشەرى تۇگەلدەي تاريحتان بەرگى ەڭ جوعارى دەڭگەيگە جەتىپ، مۇناي جانە تابيعي گاز الۋ كاسىبىنىڭ سايكەس مەزگىلدەگىدەن 8.8% ارتۋىن، كوپ كريستالدى كرەمني ءونىم مولشەرىنىڭ سايكەس مەزگىلدەگىدەن 28.3% ارتۋىن، مەتاللويد كەن ونىمدەرىنەن جاسالعان بۇيىمدار كاسىبىنىڭ سايكەس مەزگىلدەگىدەن 28.4% ارتۋىن جەبەگەن.

ٴبىرىنشى ماۋسىمدا رايونىمىزدىڭ مەملەكەت مەنشىگىنە جاتپايتىن ونەركاسىبىنىڭ ارتۋى 14.6%، مەملەكەت مەنشىگىندەگى ونەركاسىپتىڭ ارتۋى 4.6% بولعان.

سونىمەن بىرگە، رايونىمىزدىڭ ونەركاسىپ كاسىپورىندارىنىڭ ونىمدىلىگى كورنەكتى جوعارىلاعان. 1 ـ ايدان 2 ـ ايعا دەيىن بۇكىل رايونداعى كولەمنەن جوعارى ونەركاسىپ كاسىپورىندارىنىڭ تيجارات كىرىسى 244 ميلليارد 986 ميلليون يۋان بولىپ، بىلتىرعى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 37.8% ارتىپ، بۇكىل ەلدىڭ ورتاشا دەڭگەيىنەن 23.9 پايىز جوعارى بولىپ، تابىس جالپى سوماسى 40 ميلليارد 121 ميلليون يۋان بولىپ، 1.2 ەسە ارتىپ، بۇكىل ەلدىڭ ورتاشا دەڭگەيىنەن 113.5 پايىز جوعارى بولعان.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ءۇش كاسىپ سالاسىنىڭ دامۋى ويداعىداي بولدى. ٴبىرىنشى ماۋسىمدا تۇتاس رايونىمىزدا 1 ـ كاسىپتىڭ ارتقان قۇنى 13 ميلليارد 186 ميلليون يۋانعا جەتىپ، 5.9% ارتتى؛ 2 ـ كاسىپتىڭ ارتقان قۇنى 167 ميلليارد 262 ميلليون يۋانعا جەتىپ، 7.3% ارتتى؛ 3 ـ كاسىپتىڭ ارتقان قۇنى 217 ميلليارد 82 ميلليون يۋانعا جەتىپ، 6.9% ارتتى.

جۇمىستانۋ جاعدايى جالپى تۇلعالىق جاقتان جاقسارادى. ٴبىرىنشى ماۋسىمدا تۇتاس رايونىمىزدىڭ قالا ـ قالاشىقتارىندا تىڭنان 96 مىڭ 400 ادام جۇمىستانىپ، تۇتاس جىلدىق نىسانا ـ مىندەتتىڭ 21%ى ورىندالدى؛ جۇمىستانۋى قيىن بولعان 5600 ادام جۇمىستاندى.

تۇرعىندار تۇتىنۋ باعاسى از مولشەردە تومەندەدى، ونەركاسىپ ونىمدەرىنىڭ زاۋىتتان شىعۋ باعاسى ۇزدىكسىز جوعارىلادى. ٴبىرىنشى ماۋسىمدا بۇكىل رايونداعى تۇرعىنداردىڭ تۇتىنۋ باعاسى بىلتىرعى سول تۇستاعىدان 0.4% ءوسىپ، ارتتۋ مولشەرى بىلتىرعى سول تۇستاعىدان 0.2 پايىز تومەندەپ، بۇكىل ەلدىكىنەن 0.7 پايىز تومەن بولدى. ونەركاسىپ ونىمدەرىنىڭ زاۋىتتان شىعۋ باعاسى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 24.8% ارتىپ، ارتتۋ مولشەرى بۇكىل ەلدىكىنەن 16.1 پايىز جوعارى بولدى.

سىرتقى ساۋدا ەكسپورتى ءبىرشاما تەز ارتىپ، يمپورت ءسال تومەندەدى. ٴبىرىنشى ماۋسىمدا تۇتاس رايونىمىزدىڭ يمپورت ـ ەكسپورت جالپى سوماسى 37 ميلليارد 830 ميلليون يۋان بولىپ، بىلتىرعى سول تۇستاعىدان 34.9% ارتتى.

سونىمەن بىرگە، ساناق ساندى مالىمەتىندە ٴبىرىنشى ماۋسىمداعى بۇكىل رايونىمىز ەكونوميكاسىنىڭ قۇرىلىمدىق رەتتەۋ، قوزعاۋشى كۇشتى اۋىستىرۋ، ساپانى ءوسىرىپ، ونىمدىلىكتى ارتتىرۋ سياقتى جاقتارداعى جاعدايى دا كورسەتىلدى. ءۇش كاسىپ سالاسىنىڭ ەكونوميكانىڭ ارتۋىنا قوسقان ۇلەس مولشەرى 2.8%، 38.7% جانە 58.5% بولىپ، جەكە ـ جەكە وزگەرىلىك ءوندىرىس جالپى ءونىم قۇنىنىڭ 0.2، 2.7 جانە 4.1 پايىز ارتۋىن جەبەدى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ءار دارەجەلى پارتكومدار مەن ۇكىمەتتەر جانە فۋنكتسيالىق تاراۋلار اۆتونوميالى رايوننىڭ 370 ءتۇيىندى نىسانىن ەرتە جوسپارلاپ، جالپى 2 تريلليون 170 ميلليارد يۋان قارجى قوسىپ، 270 ميلليارد يۋاننان استام قارجى قوسۋدى جوسپارلادى.

ەكىنشى، ەرتە دايىندالدى. بىلتىر قىستا، بۇكىل رايون نىسان قۇرىلىسىنىڭ "قىسقى نەگىز قالاۋ ارەكەتىن" ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتتى. "ساياسات ارقىلى قيىنشىلىقتى شەشۋ، ماسەلەلەردى سايكەستىرۋ، نىسانداردى جەدەلدەتۋ، قارجى قوسۋدىڭ ونىمدىلىگىن ارتتىرۋ" سياقتى ءتۇيىندى قىزمەتتەردى ارقاۋ ەتىپ، نىسانداردىڭ قۇرىلىسىن باستاۋ دايىندىعىن الدىن الا ويداعىداي ىستەدى.

ءۇشىنشى، ەرتە قۇرىلىس باستادى. بۇكىل رايوندا جوعارىدان تومەنگە دەيىن نازاردى بۇكىل جىلدىق قارجى قوسۋ مىندەتىنە شوعىرلاندىرىپ، 3 ـ ايدىڭ ورتا شەنىنەن باستاپ، بۇكىل شينجياڭ كولەمىندە باعىتتاۋشىلىعى جاقسى، جەتەكشىلىگى كۇشتى، جەبەۋشىلىگى زور ءبىر توپ كەلەلى نىسانداردى قۇرىلىستى قالپىنا كەلتىرۋگە، قۇرىلىس باستاۋعا شوعىرلى ۇيىمداستىرىپ، كەلەلى نىسانداردىڭ قۇرىلىسىن قالپىنا كەلتىرۋ، قۇرىلىسىن باستاۋ ءراسىمىن شوعىرلى ۇيىمداستىردى.

ءتورتىنشى، قىزمەت كورسەتۋدى كۇشەيتتى. جەر ـ جەر اۆتونوميالى رايون، ايماق (وبلىس، قالا)، اۋدان (قالا، رايون) ءۇش دارەجە بىرلەسىپ قيمىلداپ رەتتەۋ مەحانيزمىن اتقارىپ، نىساننىڭ ىلگەرىلەۋىنە تۇساۋ بولىپ وتىرعان ەلەۋلى بوگەت، قيىندىق ماسەلەلەرىن جەدەل سايكەستىرىپ شەشىپ، بۇكىل رايونداعى نىسانداردىڭ "ەرتە قۇرىلىس باستاۋىن، ەرتە سالىنىپ بولۋىن، ەرتە وندىرىسكە قوسىلۋىن، ەرتە ونىمدىلىككە جەتۋىن" ىلگەرىلەتتى.

ساناقتا كورسەتىلگەن ناتيجەگە قاراعاندا، قۇرىلىس جۇرگىزگەن نىساندار سانى كورنەكتى ارتۋ، ونەركاسىپكە قارجى قوسۋ جانە تەحنيكالىق جاڭالاۋ سەرپىنى ارتۋ، ولقىلىقتاردى تولىقتاۋ سەرپىنى ارتۋ سىندى ەرەكشەلىكتەر بايقالعان.

ٴبىرىنشى ماۋسىمدا بۇكىل رايونداعى قۇرىلىس جۇرگىزگەن نىسان سانى 3123 بولىپ، وتكەن جىلعى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 384ى كوبەيىپ، 14.0% ارتقان. مۇنىڭ ىشىندە بيىل جاڭادان قۇرىلىس باستالعان نىساندار 362 بولىپ، 14.9% ارتقان. جاڭادان قۇرىلىس باستالعان نىساندارعا قارجى قوسۋ 66.5% ارتىپ، قارجى قوسۋدىڭ 7.5 پايىز ارتۋىنا دەم بەرگەن.

ٴبىرىنشى ماۋسىمدا رايونىمىزدىڭ ونەركاسىپكە قارجى قوسۋى وتكەن جىلعى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 24.8% ارتىپ، ارتۋ قارقىنى وتكەن جىلعى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 5.5 پايىز جوعارىلاعان. ونەركاسىپتەگى تەحنيكالىق جاڭالاۋ بويىنشا قارجى قوسۋ زور كولەمدە جوعارىلاپ، 46.7% ارتىپ، ارتۋ قارقىنى وتكەن جىلعى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 33.9 پايىز جوعارىلاعان.

"ونەركاسىپكە قارجى قوسۋ مەن تەحنيكالىق جاڭالاۋ سەرپىنىنىڭ ارتۋى رايونىمىزدىڭ قارجى قوسۋ قۇرىلىمىن اناعۇرلىم ۇيلەسىمدى ەتىپ، ونەركاسىپتىڭ كاسىپ سالاسى قۇرىلىمىن ونان ارى ساپالاندىرۋ مەن جاقسارتۋعا پايدالى بولدى، ەكونوميكا دامۋىنىڭ تەبىنى ونان ارى كۇشەيدى"، ـ دەيدى حاۋ جۇنچيڭ.

ٴبىرىنشى ماۋسىمدا تۇرعىندارعا قىزمەت ەتۋ، جوندەۋ جانە باسقا قىزمەت ەتۋ كاسىپتەرىنە قارجى قوسۋ 1.0 ەسە ارتىپ، ارتۋ قارقىنى وتكەن جىلعى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 93.9 پايىز جوعارىلاعان؛ وقۋ ـ اعارتۋ سالاسىنا قارجى قوسۋ 75.7% ارتىپ، ارتۋ قارقىنى وتكەن جىلعى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 121.9 پايىز جوعارىلاعان.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ورنىقتىلىق بارىسىندا ىلگەرىلەپ، تۇرعىنداردىڭ تابىسىن ۇزدىكسىز ارتتىرۋعا تاماشا نەگىز قالادى. مەملەكەت كولەمىنەن الىپ قاراعاندا، شينجياڭداعى جالپى تۇرعىنداردىڭ جان باسىندىق ورتاشا قولداعى تابىسىنىڭ ارتۋ جىلدامدىعى مەملەكەت بويىنشا 9 ـ ورىندا، باتىس سولتۇستىك 5 ولكە، رايون بويىنشا 1 ـ ورىندا، مەملەكەت بويىنشا قاتارعا تۇرعىزۋدا وتكەن جىلداعى ۇقساس مەزگىلمەن سالىستىرعاندا 20 ورىن العا ىلگەرىلەگەن، مۇنىڭ ىشىندە قالا ـ قالاشىق تۇرعىندارىنىڭ، اۋىل ـ قىستاق تۇرعىندارىنىڭ كىرىسىنىڭ ارتۋ جىلدامدىعى جەكە ـ جەكە مەملەكەت بويىنشا 10 ـ جانە 5 ـ ورىندى يەلەپ، العا باسۋى كورنەكتى بولدى.

ٴبىرىنشى ماۋسىمدا بۇكىل رايون تۇرعىندارىنىڭ 4 ءتۇرلى تابىسىنىڭ كەلۋ قاينارىنىڭ ارتۋىندا "ەكى تەز، ەكى ورنىقتى" جاعدايى جارىققا شىقتى.

ٴبىرىنشى، ەڭبەكاقى سيپاتىنداعى تابىستىڭ ارتۋى تەز بولدى. جۇمىستاندىرۋدى الدىمەن ورنالاستىرۋ ساياساتى ۇزدىكسىز كورنەكتى ءونىم بەرىپ، بۇكىل رايوندا جاڭادان جۇمىستانعاندار ۇزدىكسىز مولايىپ، ونەركاسىپ كاسىپورىندارىنىڭ پايداسى ءبىرشاما تەز ارتۋدى ساقتاپ، ورتا، شاعىن كاسىپورىندارعا قولداۋ، قيىنشىلىقتان قۇتىلدىرۋ ساياساتى ءونىمدى كۇش ۇستەدى. ٴبىرىنشى ماۋسىمدا جالپى تۇرعىنداردىڭ جان باسىندىق ورتاشا ەڭبەكاقى سيپاتتى كىرىسى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 7.0% ارتىپ، وتكەن جىلدىڭ ۇقساس مەزگىلىندەگىدەن 0.3 پايىز تەزدەپ، قولداعى تابىستان يەلەيتىن سالماعى 58.3% بولىپ، قولداعى تابىستى ارتتىرۋداعى ۇلەس مولشەرى 61.0%كە جەتتى. ەڭبەكاقى سيپاتىنداعى تابىستىڭ يەلەگەن سالىستىرماسى، ۇلەس مولشەرى تۇگەلدەي 4 ۇلكەن تابىستا ەڭ جوعارى بولدى. مۇنىڭ ىشىندە اۋىل ـ قىستاق تۇرعىندارىنىڭ كىرىسىنىڭ ارتۋى قالا ـ قالاشىقتاعىلاردان كورنەكتى تەز بولدى، اۋىل ـ قىستاقتاعى ەڭبەككۇشتەردى باسقا سالاعا ويىستىرۋ تەبىنىنىڭ كۇشەيۋىنە ىلەسە، اۋىل ـ قىستاق تۇرعىندارىنىڭ جان باسىندىق ەڭبەكاقى سيپاتىنداعى تابىستىڭ كىرىسى 13.0% جوعارىلاپ، قالا ـ قالاشىق تۇرعىندارىنىكىنەن 7.9 پايىز جوعارى بولدى.

ەكىنشى، وتكىرمەلەنگەن تازا تابىس ءبىرشاما تەز ارتتى. اۆتونوميالى رايون حالىق تۇرمىسىن قاماتاماسىزداندىرۋ تەبىنىن ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، زەينەتكەرلەردىڭ زەينەتاقى ولشەمىن ءۇرتىس 17 جىل بويى جوعارىلاتىپ، ەمدەۋدى قاماتاماسىزداندىرۋ ءتۇزىمى رەفورماسىن تەرەڭدەتىپ، تۇرعىنداردىڭ جان باسىندىق وتكىرمەلەنگەن تازا تابىسىنىڭ 9.2% ارتۋىن بىرگە جەبەپ، تۇرعىنداردىڭ كىرىسىن ارتتىرۋدا جانە حالىق تۇرمىسىن قاماتاماسىز ەتۋدە بەلسەندى رول اتقاردى. مۇنىڭ ىشىندە تۇرعىنداردىڭ جان باسىندىق زەينەتاقى نەمەسە دەمالىس، پەنسيا اقىسى 6.3% جوعارىلاپ، جان باسىندىق ەسەپتەن كوتەرىلەتىن ەمدەلۋ قاراجاتى 15.3% ارتتى.

ءۇشىنشى، تيجارات كىرىسى مەن مال ـ مۇلىك كىرىسى ورنىقتى ارتتى. بيىل جىل باسىنان بەرى اۆتونوميالى رايون ناقتى ەكونوميكاعا قولداۋدى ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، سالىقتى ازايتىپ، اقىنى تومەندەتۋدى جاپپاي تياناقتاندىرىپ، شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسىن اناعۇرلىم ساپالاندىرىپ ءارى كەشكى ەكونوميكانى زور كۇشپەن دامىتىپ، بازار نەگىزگى تۇلعالارىنىڭ پايداسىن ارتتىرۋعا تاماشا ورتا جاراتىپ، جالپى تۇرعىنداردىڭ جان باسىندىق تيجارات تازا كىرىسى 2.0% ارتتى، مۇنىڭ ىشىندە قالا ـ قالاشىق تۇرعىندارىنىكى 5.1% ارتتى. قىستاق دارەجەلى كوللەكتيۆ ەكونوميكانى دامىتۋ، جەردى اينالىمعا سالۋ كولەمىن كەڭەيتۋ، سونداي ـ اق ءتيپتى دە جۇيەلى بولۋ سياقتى فاكتورلاردىڭ يگىلىگىن كورگەن جالپى تۇرعىنداردىڭ جان باسىندىق مال ـ مۇلىك تازا كىرىسى 4.0% ارتتى. مۇنىڭ ىشىندە جەردى باسقارۋ ۇقىعىن وتكىزىپ الۋ ماي اقىسى، پايدا ءبولىسى جەكە ـ جەكە 18.1% جانە 10.7% ارتىپ، تۇرعىنداردىڭ اقشا قاپشىعىن ءتيپتى دە قامپايتتى.